

- 1) Je mýtus, že čtenářství⁴¹ se dá rozvíjet pouze v hodinách českého jazyka a literatury.
- 2) Čtenářství je nutné s dětmi prohlubovat i v hodinách odborných předmětů, jako je chemie, přírodopis či fyzika.
- 3) Důležité je, aby text byl adekvátní úrovni a schopnostem žáků.

V souvislosti se třetím bodem je zároveň nutné poznamenat, že text by neměl být pro žáky atraktivním zpestřením vyučovací hodiny, nýbrž její každodenní součástí. Je totiž prokázáno,⁴² že:

Čtení je myšlení.

Nikdo z nás se nerodí čtenářem a stejně jako dovednost učit se či přemýšlet, tak i dovednost číst se děti musí postupně naučit. Ideální příležitostí je položit základy ve vlastní rodině. Pak za pomoci školy a vyučovacích příležitostí u dětí rozvíjet schopnost číst informace.

Čtení rozvíjí kompetenci k učení.

Čtenářství a míra čtenářské gramotnosti dětí je jedním z významných faktorů určujících jejich úspěšnost ve studiu – zdatní dětští čtenáři jsou ve studiu úspěšnější než ti, které čtení minulo.

Učitelé také přicházejí na to, že čtenářské postupy rozvíjejí myšlení žáků a tím i jejich obecné studijní dovednosti. To, co se žák naučil v jednom předmětu, může využívat v jiném (např. dovednost shrnovat text, odlišit fakta od názorů apod.).

Čtení umožňuje osobnostní rozvoj člověka.

Při čtení textů nám jsou často předkládána témata, která v nás vyvolávají emoce, vytváříme si díky nim postoje, hodnoty a vlastní stanoviska. Jejich prostřednictvím se dostáváme do území, která bychom za normálních situací nenavštívili. Můžeme se tak věnovat například vážným tématům v literatuře, příběhům rozvíjejícím představivost či environmentální citlivost.

Čtení umožňuje pracovat s informacemi.

Žáci při čtení činí víc, než jen pracují s podstatnými informacemi. Samostatná informace je dnes málo, důležité je umět s ní pracovat. Je velmi důležité, aby žáci nejen informace vyhledávali, ale také aby je propojovali s dosavadními vědomostmi i zkušenostmi a dávali je do souvislosti s běžným životem.

Čtení podporuje kritické zvažování informací.

Pro čtenářství je velmi důležité, aby žáci ze čteného uměli samostatně vytvářet závěry, kriticky text vyhodnocovat z hlediska sledování autorských záměrů, posuzovat pravdivost či význam informací a zaujímat stanovisko.

4.2 Nároky na učitele přírodních věd, který chce rozvíjet obě gramotnosti

Již J. A. Komenský⁴³ upozorňoval, že dosahování vzdělávacích cílů je jako schodiště, že lidský mozek může pochopit neznámé věci různými cestami. Učitel například může vzbudit zájem žáka, vést dítě od známého k neznámému, být názorný, vyprávět o věcech, vysvětlovat je, klást otázky, které vedou k žákovu porozumění. Tato teze, která je čtyři sta let stará, leč stále aktuální, klade na učitele jisté požadavky, a to jednak sám znát to, čemu má jiné učit, jednak umět jiné vyučovat tomu, co sám zná, a v neposlední řadě chtít druhým dopomoci k poznání.

Proto si myslíme, že soudobý učitel přírodních věd by měl zvládat svůj obor, stejně jako mít dovednosti pro předání poznatků. Ve výbavě učitele by mělo být kromě didaktiky jeho oboru také čtenářství, badatelství, rovněž také znalost moderních technologií nebo osobnostní a sociální výchovy s důrazem na klíčové dovednosti, jako je rozvoj komunikačních a kooperačních dovedností a kritické zvažování informací. Nesmíme ovšem zapomenout na to, že učitel by měl sledovat vývoj ve svém oboru, neboť obzvlášť chemie a biologie jsou plné novinek a výdobytků lidského pokroku (např. v oblasti společensky diskutovaných nanotechnologií, mikročástic aj.).

⁴¹ V této kapitole jsou pojmy čtenářství a čtenářská gramotnost užívány jako rovnocenné.

⁴² *Čtenářská gramotnost ve výuce: Metodická příručka.* Kolektiv autorů. (2011). Národní ústav pro vzdělávání, divize VÚP. ISBN: 978-80-87000-99-1. Viz též Olšáková, Monika. *Čtenářství v době koronavirové aneb Jak smysluplně pracovat s odbornými i literárními texty.* Národní pedagogický institut České republiky. Dostupné z: <https://www.npirc.cz/aktuality/ctenarstvi-v-dobe-koronavirove-aneb-jak-smysluplne-pracovat-s-texty>.

⁴³ Komenský, J. A. (1948). *Didaktika velká.* 3. vyd. Brno: Komenium.